

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ วิธีการนำเสนอ และเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก จำนวน 8 รายการ คือ รายการผีน้อย ปี 15 โข่ว รายการจิวแจ้วเจาะโลก รายการตรุษธรรม รายการกล้าคิด กล้าทำ รายการเล็กพริกขี้หนู รายการบัณฑิตน้อย รายการหนูทำได้ และรายการโลกของเด็ก เฉพาะที่ออกอากาศในเดือนพฤศจิกายน 2535 รวมจำนวน 42 ตอน โดยในตอนแรกจะได้ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายการโทรทัศน์ดังกล่าวแต่ละประเด็นว่ามีรูปแบบและวิธีการนำเสนออย่างไร ต่อจากนั้นจะวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย
2. พัฒนาการทางสติปัญญา
3. พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ
4. พัฒนาการทางสังคม

ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวแล้ว ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

รูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

การผลิตรายการโทรทัศน์นั้นมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอหลากหลาย รูปแบบที่ผลิตออกมาก็คือเพื่อเผยแพร่สาร หรือ "สาระ" นั้นไปถึงผู้รับสาร ซึ่งลักษณะรูปแบบและวิธีการนำเสนอของรายการต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของรายการ ทีมงานผู้ผลิตรายการ ตลอดจนต้นทุนในการผลิตด้วย รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กก็เช่นเดียวกับรายการอื่น ๆ คือมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอหลากหลาย และในการนำเสนอรายการแต่ละครั้งก็มุ่งหวังให้เกิดผลดีต่อเด็ก ซึ่งเป็นผู้รับ

สารให้มากที่สุด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กดังต่อไปนี้

รูปแบบรายการ (Format)

ในการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนี้ กำหนดให้คำว่ารูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก หมายถึง ลักษณะและประเภทของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ที่มีการวางรูปแบบรายการไว้ตายตัว สำหรับรายการหนึ่งรายการทุกครั้งที่ออกอากาศ จะต้องมีลักษณะเช่นนี้ทุกครั้งไป และจากรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 8 รายการ ที่เป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีการเสนอรูปแบบรายการแตกต่างกันแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. รายการประเภทนิตยสารทางอากาศ 5 รายการ ได้แก่ รายการผิงน้อยปี 15 โขว์ รายการครุฑธรรม รายการกล้าคิดกล้าทำ รายการเล็กพริกขี้หนู และรายการบัณฑิตน้อย
2. รายการประเภทข่าว 1 รายการ ได้แก่ รายการจิวแจ้วเจาะโลก
3. รายการประเภทเกมโชว์ 2 รายการ ได้แก่ รายการหนูทำใจดี และรายการโลกของเด็ก

จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จำนวน 8 รายการที่เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบรายการ 3 ประเภท คือ รายการประเภทนิตยสารทางอากาศ รายการประเภทข่าว และรายการประเภทเกมโชว์

รูปแบบของแต่ละรายการมีรายละเอียดดังนี้

1. รายการประเภทนิตยสารทางอากาศ เป็นรายการที่ประกอบไปด้วยหลายรูปแบบของการนำเสนอและเนื้อหาสาระ หรืออาจมีรูปแบบของการนำเสนอและเนื้อหาสาระเดียว แต่แบ่งการนำเสนอรายการเป็นช่วง ๆ หลักสำคัญของรายการประเภทนี้คือ จะต้องมีการเชื่อมโยงเรื่องราวที่แตกต่างกันให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีเอกภาพ (Unity) โดยส่วนใหญ่จะมีพิธีกรทำหน้าที่เชื่อมโยงรายการแต่ละช่วงให้ผสมกลมกลืนกัน จากการวิจัยนี้พบรายการประเภทนิตยสารทางอากาศ 5 รายการ คือ รายการผิงน้อยปี 15 โขว์ รายการครุฑธรรม รายการกล้าคิดกล้าทำ รายการเล็กพริกขี้หนู และรายการบัณฑิตน้อย

- 1.1 รายการผิงน้อยปี 15 โขว์ เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ เพราะมีการเสนอรายการ 4 ลักษณะคือ การสนทนา การตอบปัญหา การเล่านิทาน และการแสดง

ประกอบเพลง โดยมีพิธีกร 3 คน นำสนทนาเพื่อดำเนินรายการเชื่อมโยงช่วงต่างๆ เข้าด้วยกัน ในการเสนอรายการแต่ละครั้งมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษารายการฝั่งน้อย ปี 15 โชว์ ที่ออกอากาศในเดือนพฤศจิกายน 2535 จำนวน 4 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างรายการฝั่งน้อยปี 15 โชว์

ช่วงรายการ	รูปแบบการเสนอรายการ
ช่วงที่ 1	การสนทนา
ช่วงที่ 2	การตอบปัญหาทางโทรศัพท์
ช่วงที่ 3	การเล่านิทาน
ช่วงที่ 4	การตอบปัญหาทางโทรศัพท์
ช่วงที่ 5	การแสดงประกอบเพลง
ช่วงที่ 6	การตอบปัญหาทางโทรศัพท์
ช่วงที่ 7	การแสดงประกอบเพลง

1.2 รายการครุฑธรรม เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ เพราะมีการเสนอรายการ 3 ลักษณะคือ การสนทนา การบรรยาย และการเล่านิทาน การนำเสนอในแต่ละลักษณะก็ให้สาระความรู้ที่แตกต่างกันออกไป โดยมีพิธีกร 1 คน ทำหน้าที่ดำเนินรายการเชื่อมโยงช่วงต่าง ๆ ของรายการเข้าด้วยกัน พร้อมกับพิธีกรร่วมซึ่งเป็นตัวการ์ตูน ชื่อ คุณเปิงหน่ง จากการศึกษารายการครุฑธรรม ที่ออกอากาศในเดือนพฤศจิกายน 2535 จำนวน 4 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างรายการครุธรรม

ช่วงรายการ	เนื้อหาที่นำเสนอ
ช่วงที่ 1 พบผู้ใหญ่ใจดี	การสนทนาระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กถึงเรื่องราว สาระต่าง ๆ
ช่วงที่ 2 มองโลกสดใส	เรื่องราวหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ในประเทศไทย
ช่วงที่ 3 นิทาน	เล่านิทานประกอบภาพการ์ตูน
ช่วงที่ 4 ข่าวภาคเด็ก	การรายงานข่าวที่เกี่ยวกับเด็ก
ช่วงที่ 5 กริ่งกร้างกับ Carry All	การถาม-ตอบปัญหา

1.3 รายการกล้าคิดกล้าทำ เป็นรายการนิตยสารทางอากาศที่มีการเสนอรายการลักษณะการสนทนา และแสดงการปฏิบัติจริง การนำเสนอในแต่ละตอนที่ออกอากาศเป็นการให้สาระความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื้อหาที่นำเสนอในแต่ละครั้งของการแพร่ภาพจะแตกต่างกันออกไป โดยมีพิธีกร 1 คน เป็นผู้ดำเนินรายการตามวัตถุประสงค์ของรายการในตอนนั้น จากการศึกษารายการกล้าคิดกล้าทำ ที่ออกอากาศระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2535 จำนวน 4 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างรายการกล้าคิดกล้าทำ

ช่วงรายการ	รูปแบบการเสนอรายการ
ช่วงที่ 1	การสนทนาและแสดงการปฏิบัติจริง
ช่วงที่ 2	การสนทนาและแสดงการปฏิบัติจริง
ช่วงที่ 3	การสนทนาและแสดงการปฏิบัติจริง

1.4 รายการเล็กพริกขี้หนู เป็นรายการนิตยสารทางอากาศที่มีการเสนอลักษณะเดียว คือการสลับกันระหว่างการบรรยายโดยไม่เห็นตัวผู้บรรยาย และการสนทนาระหว่างพิธีกรกับผู้ร่วมรายการ ขณะเดียวกันก็จะมีการแทรกภาพ (Insert) ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา การนำเสนอในแต่ละตอนที่ออกอากาศ แบ่งสาระความรู้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกนำเสนอเรื่องของเด็กที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ส่วนที่ 2 นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย และมีการถามคำถามเกี่ยวกับสถานที่ที่นำเสนอไปด้วย โดยมีพิธีกรหลัก 1 คน เป็นผู้ดำเนินรายการในส่วนแรก พิธีกรร่วม 1 คน ดำเนินรายการในส่วนที่ 2 และถามคำถามโดยพิธีกรเด็ก จากการศึกษารายการเล็กพริกขี้หนู ที่ออกอากาศระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2535 จำนวน 5 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างรายการเล็กพริกขี้หนู

ช่วงรายการ	เนื้อหาที่นำเสนอ
ช่วงที่ 1 บันทึกเล็กพริกขี้หนู	เรื่องของเด็กที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ
ช่วงที่ 2 เสาะแสวงหา	เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย
ช่วงที่ 3 รักการถาม	การถามคำถามเกี่ยวกับสถานที่ที่นำเสนอไปแล้ว

1.5 รายการบัณฑิตน้อย เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ เพราะมีการเสนอรายการ 4 ลักษณะ คือ การเล่านิทาน เกมโชว์ และการบรรยายสลับการสนทนา การนำเสนอในแต่ละลักษณะก็ให้สาระความรู้ที่แตกต่างกันออกไป ดำเนินรายการโดยตัวการ์ตูนชื่อ "ซีแลค" และ "ลุงฮุก" (คนแต่งชุดการ์ตูน) จากการศึกษารายการบัณฑิตน้อย ที่ออกอากาศระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2535 จำนวน 4 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงโครงสร้างรายการบัณฑิตน้อย

ช่วงรายการ	เนื้อหาที่น่าสนใจ
ช่วงที่ 1 นิทานบัณฑิต	การเล่านิทานโดยการแสดงละคร
ช่วงที่ 2 เกมหลายแนวทางพิลึก	เกมหลายแนวทางที่ซ่อนอยู่ตามที่ต่าง ๆ
ช่วงที่ 3 ตามองส่องข่าว	นำไปชมสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

2. รายการประเภทข่าว เป็นการรายงานข่าวตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยมีผู้สื่อข่าวเป็นผู้รายงานข่าวจากสถานที่ต่าง ๆ ผลการศึกษาพบรายการข่าวเพียง 1 รายการ คือ รายการจิวแจ้วเจาะโลก เหตุที่จัดให้รายการจิวแจ้วเจาะโลกเป็นรายการข่าว เพราะวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการเพื่อเสนอข่าวเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งทางผู้จัดรายการมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์แก่เด็กซึ่งเป็นผู้ชมรายการ หรือเสนอข่าวที่อยู่ในความสนใจของเด็ก รายงานข่าวในลักษณะการบรรยายสลับการสัมภาษณ์ โดยสลับกันระหว่างการบรรยายโดยไม่เห็นตัวผู้สื่อข่าว ขณะเดียวกันก็จะมีการแทรกภาพ (Insert) ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาข่าว และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับข่าว เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในข้อมูลที่นำเสนอในรายการมากขึ้น โดยมีพิธีกรเด็ก 2 คน เป็นผู้ดำเนินรายการเชื่อมโยงข่าวแต่ละช่วงเข้าเป็นรายการเดียวกัน และมีผู้สื่อข่าวเด็กเป็นผู้รายงานข่าวจากสถานที่ต่าง ๆ จากการศึกษารายการจิวแจ้วเจาะโลก ที่ออกอากาศระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2535 จำนวน 12 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 6 โครงสร้างรายการживแจ้วเจาะโลก

ช่วงรายการ	เนื้อหาที่น่าสนใจ
ช่วงที่ 1 ช่วงภาคเด็ก	การรายงานข่าวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก
ช่วงที่ 2 วัยรุ่นวัยสร้างสรรค์	การสัมภาษณ์เด็กที่มีความสามารถ และทำ ประโยชน์ต่อสังคม
ช่วงที่ 3 เจาะโลกซาฟารี	เรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ต่าง ๆ
ช่วงที่ 4 อุทยานพันธุ์ไม้	เรื่องราวเกี่ยวกับพืชและไม้ดอกต่าง ๆ
ช่วงที่ 5 ท่องโลกกว้างกับอันดามันบรินเนส	เรื่องราวเกี่ยวกับทะเล
ช่วงที่ 6 ภาพพุทธประวัติ	ภาพชีวิตประวัติของพระพุทธเจ้าซึ่งปรากฏบน ผนังวัด
ช่วงที่ 7 คุยกันหลังข่าว	ตอบจดหมายผู้ชมรายการ และถามคำถามประจำ สัปดาห์

3. รายการประเภทเกมโชว์ เป็นรายการที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างกลุ่มของผู้ร่วมรายการ โดยมีผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่ควบคุม ให้การแข่งขันนั้นดำเนินไปตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่วางไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว ผลการศึกษาพบรายการเกมโชว์ 2 รายการ ได้แก่ รายการหนูทำได้ และรายการโลกของเด็ก

3.1 รายการหนูทำได้ เหตุที่จัดให้รายการหนูทำได้เป็นรายการเกมโชว์ เพราะมีการเสนอรายการลักษณะการแข่งขันตอบปัญหาชิงรางวัล โดยวางกติกาการแข่งขันคล้ายกับเกมบันไดงู คือ ผู้แข่งขันต้องตอบคำถามให้ถูกต้องจึงจะเดินไปตามช่องเกมได้ ดำเนินรายการโดยพิธีกรผู้ใหญ่ 1 คน และผู้ช่วยพิธีกรซึ่งเป็นเด็ก 2 คน หลังจากจบการแข่งขันเกมแล้ว จะเป็นรายการช่วง "หนูรักคนแก่" และ "คุณหนูสารภาพ" จากการศึกษารายการหนูทำได้ จำนวน 4 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงโครงสร้างรายการหนูทำได้

ช่วงรายการ	เนื้อหาที่เสนอ
ช่วงที่ 1 และ 2 เกมโชว์	การแข่งขันตอบปัญหาชิงรางวัล
ช่วงที่ 3 หนูรักคนแก่	การอ่านเรียงความเรื่อง "หนูรักคนแก่"
ช่วงที่ 4 คุณหนูสารภาพ	การอ่านเรียงความเรื่อง "คุณหนูสารภาพ"

3.2 รายการโลกของเด็ก เหตุที่จัดให้รายการโลกของเด็กเป็นรายการเกมโชว์ เพราะมีการเสนอรายการลักษณะการแข่งขันตอบปัญหาชิงรางวัล โดยวางกติกาให้ผู้แข่งขัน ต้องตอบคำถามที่ถูกใจจะได้คะแนน ดำเนินเกมการแข่งขัน โดยพิธีกรผู้ใหญ่ 1 คน และพิธีกรเด็ก 1 คน จากศึกษารายการโลกของเด็กจำนวน 4 ตอน พบว่ามีโครงสร้างรายการดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงโครงสร้างรายการโลกของเด็ก

ช่วงรายการ	เนื้อหาที่นำเสนอ
ช่วงที่ 1 รอบคัดเลือก	การตอบปัญหาจากวีดีโอเทป
ช่วงที่ 2 รอบชิงชนะเลิศ	การตอบปัญหาจากเลือกแผ่นป้ายสินค้า
ช่วงที่ 3 การ์ตูนนาฬิกา	เด็กที่ชนะการแข่งขันเลือกภาพการ์ตูนให้ได้ภาพตามที่กำหนดไว้

จากผลการศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่กล่าวมาแล้วนั้นนำมาสรุปรูปแบบการเสนอรายการได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

รูปแบบรายการ	ชื่อรายการ
1. นิตยสารทางอากาศ	1.1 ฟังน้อย ปี 15 โഴว 1.2 ธรรมนูญ 1.3 กล้าคิดกล้าทำ 1.4 เล็กพริกขี้หนู 1.5 บัณฑิตน้อย
2. ข่าว	จิวแจ้วเจาะโลก
3. เกมโชว์	3.1 หนูทำได้ 3.2 โลกของเด็ก

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบัน ส่วนใหญ่นิยมจัดรายการในรูปแบบนิตยสารทางอากาศ คือจัดรายการให้มีความหลากหลายของรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาสาระ โดยมีพิธีกรทำหน้าที่ดำเนินรายการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของรายการเข้าด้วยกัน ซึ่งพบว่ารูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ศึกษาวิจัยนี้ มีรูปแบบในตนเองเดียวกับรายการนิตยสารทางอากาศโดยทั่วไปคือจะเป็นรายการข่าวสารความรู้หรือบันเทิงก็ได้ แล้วแต่จะกำหนดเนื้อหาให้เป็นอะไร ตามวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการ (สุโขทัยธรรมธราช, 2530) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมักจะถูกกำหนดให้นำเสนอทั้งสาระและบันเทิง เพราะจากผลการศึกษาของ Schramm and Parker ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่เด็กชมรายการโทรทัศน์เพราะ 1. เพื่อความบันเทิง ความตื่นเต้นพอใจ และ 2. เพื่อรับข่าวสารข้อมูล ซึ่งเด็กจะได้โดยทางอ้อมจากการเรียนจากโทรทัศน์ตามความสนใจของเด็กเอง (Schramm, Lyle and Parker, 1961) รายการรูปแบบนิตยสารทางอากาศจึง

สามารถตอบสนองความต้องการชมรายการโทรทัศน์ของเด็กได้ และจากการศึกษาของศศิธร พวงพกา พบว่ารูปแบบรายการที่ผู้ผลิตเชื่อว่าจะทำให้ความรู้ข่าวสารข้อมูลมากที่สุดคือ รายการนิตยสารทางอากาศ ทั้งนี้เพราะเด็กได้ชมรายการลักษณะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และกระชับรวดเร็ว (ศศิธร พวงพกา, 2535) รายการรูปแบบนิตยสารทางอากาศจึงเป็นรูปแบบรายการที่ผู้ผลิตรายการนิยมจัดมากที่สุด เพราะจากการศึกษาพบรายการนิตยสารทางอากาศถึง 5 รายการ

รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พบบ่อยที่สุดคือรูปแบบรายการเกมโชว์ คือ จัดรายการให้มีการแข่งขันระหว่างกลุ่มหรือผู้ร่วมรายการโดยการเล่น เกมหรือตอบปัญหา และมีการให้รางวัลตอบแทนทั้งผู้แพ้ผู้ชนะ ซึ่งมีรูปแบบที่ตนเองเดียวกันกับรายการเกมโชว์โดยทั่วไป หากแต่รูปแบบรายการจัดให้มีการชิงชัยคล้ายกับเกมบันไดงู ซึ่งเป็นการเอาการเล่นของเด็กมาประยุกต์เข้ากับการแข่งขัน ส่วนรายการโลกของเด็กได้นำเอาตัวการ์ตูน เช่น ริงกูล โรนิตะ อาราเร่ ซึ่งเป็นตัวละครในการ์ตูนที่เด็กนิยมดูมาใช้ในการแข่งขัน และรายการรูปแบบเกมโชว์ยังเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในรายการ โดยการเขียนจดหมายสมัครเข้าแข่งขันเกมได้ด้วย

รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พบน้อยที่สุดคือ รูปแบบรายการข่าว พบเพียง 1 รายการคือ รายการจิวแจ้วเจาะโลก พบว่าจัดให้มีรูปแบบการรายงานข่าวเช่นเดียวกับรายการข่าวโดยทั่วไป หากแต่รายการจิวแจ้วเจาะโลกเน้นการเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และใช้ผู้รายงานข่าวซึ่งเป็นเด็กเช่นเดียวกับผู้ชมรายการ โดยนำเสนอในลักษณะข่าวสั้น เพราะมีระยะเวลาของการแพร่ภาพเพียงตอนละ 10 นาทีเท่านั้น

ผลจากการศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กพบว่า ส่วนใหญ่นำเสนอรายการรูปแบบนิตยสารทางอากาศ เพราะพบถึง 5 รายการ รองลงมาคือรูปแบบรายการเกมโชว์ พบ 2 รายการ และสุดท้ายคือรูปแบบรายการข่าวพบ 1 รายการ ในการนำเสนอรายการแต่ละรูปแบบนั้นมีความแตกต่างกันหลายประการขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของรายการ และวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันก็ทำให้มีรูปแบบรายการแตกต่างกันไปด้วย ในส่วนต่อไปผู้วิจัยจึงจะได้อธิบายถึงรายละเอียดของวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

วิธีการนำเสนอ (Presentation)

องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่มีผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ต้องมีความสัมพันธ์กัน จึงจะก่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ในงานวิจัยนี้จะพิจารณาปัจจัยของผู้

ส่งสาร กล่าวคือ ผู้ส่งสารต้องมีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการเขียน และการพูด มีทัศนคติที่ดีต่อสารต่อตนเอง มีความรู้ในสารที่จะเผยแพร่ มีความรู้เรื่องกระบวนการสื่อสาร มีการจัดสารที่ดี และมีเนื้อหาสารที่มีสาระ

จากส่วนของกระบวนการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์วิธีการนำเสนอของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ที่เป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 8 รายการ ผู้วิจัยได้แยกวิธีการนำเสนอออกเป็น 8 ลักษณะดังนี้

1. การสนทนา เป็นการนำเสนอรายการที่มีบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ มาปรากฏตัวพูดคุยกับผู้ชมรายการเพื่อบอกกล่าวเนื้อหาสาระต่าง ๆ อาจมีจำนวน 1 คน หรือ 2 คน หรือมากกว่านั้นก็ได้ รายการที่มีวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ได้แก่ รายการผิงน้อยปี 15 โขว์ รายการเศรษฐกรรม รายการกล้าคิดกล้าทำ รายการเล็กพริกขี้หนู และรายการบัณฑิตน้อย

2. การบรรยาย เป็นการนำเสนอรายการโดยเสียงบรรยาย และจะไม่เห็นตัวผู้บรรยาย แต่จะมีการแทรกภาพ (Insert) ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น รายการที่มีวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ได้แก่ รายการจิวแจ้วเจาะโลก รายการเล็กพริกขี้หนู รายการเศรษฐกรรม และรายการบัณฑิตน้อย

3. การเล่านิทาน เป็นการนำเสนอรายการโดยมีผู้มาเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูน รายการที่มีวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ได้แก่ รายการผิงน้อยปี 15 โขว์ รายการเศรษฐกรรม และรายการบัณฑิตน้อย แต่รายการบัณฑิตน้อยเป็นการเล่านิทานโดยมีการแสดงละครประกอบด้วย

4. การตอบปัญหา เป็นการนำเสนอรายการที่มีการถามตอบปัญหาโดยผู้ดำเนินรายการถามปัญหาที่กำหนดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมรายการ และขณะเดียวกันอาจมีเทคนิคโดยเปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในรายการ โดยสามารถถามหรือตอบปัญหาเข้ามาในรายการได้ด้วย รายการที่มีวิธีการนำเสนอในลักษณะนี้ได้แก่ รายการหนูทำได้ รายการโลกของเด็ก ซึ่งเป็นรายการประเภทเกมโชว์ รายการผิงน้อยปี 15 โขว์ ซึ่งมีการตอบปัญหาทางโทรศัพท์ รายการเศรษฐกรรม รายการเล็กพริกขี้หนู รายการบัณฑิตน้อยและรายการจิวแจ้วเจาะโลก ซึ่งมีการให้ผู้ชมตอบปัญหาเข้ามาในรายการ

5. การแสดงประกอบเพลง เป็นการนำเสนอรายการโดยมีผู้แสดงมาแสดงท่าทางตามจังหวะดนตรี รายการที่มีวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ได้แก่ รายการผิงน้อยปี 15 โขว์

6. การสัมภาษณ์ เป็นรายการที่ต้องการทราบข้อมูลความคิดเห็นเพื่อนำมาประกอบเรื่องราวเหตุการณ์ โดยสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่นำเสนอ รายการที่มีวิธีการ

นำเสนอลักษณะนี้ ได้แก่ รายการจิวแจ้วเจาะโลก

7. การแสดงการปฏิบัติจริง เป็นการนำเสนอรายการโดยให้เด็กผู้ร่วมรายการได้ทดลองปฏิบัติกิจกรรมตามที่เด็กผู้นั้นสนใจ รายการที่มีวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ ได้แก่ รายการกล้าคิดกล้าทำ

8. เกมโชว์ เป็นการนำเสนอรายการโดยให้มีการเล่นเกมตามกติกาที่วางไว้ รายการที่มีวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ ได้แก่ รายการบัณฑิตน้อย รายการหนูทำได้ และรายการโลกของเด็ก สำหรับรายการหนูทำได้ และรายการโลกของเด็กนั้น นำเสนอลักษณะเกมโชว์เป็นรูปแบบของทั้งรายการด้วย

จากผลการศึกษาวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ที่กล่าวมาแล้วนั้น นามาสรุปวิธีการนำเสนอได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ตารางแสดงวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ชื่อรายการ	วิธีการนำเสนอ						
	สนทนา	บรรยาย	เล่านิทาน	ตอบปัญหา	แสดง	สัมภาษณ์	แสดงการปฏิบัติจริง
					ประกอบ		เพลง
ฝั่งน้อยปี 15 โชว์	/		/	/	/		
ดรุธธรรม	/	/	/	/			
กล้าคิดกล้าทำ	/					/	
เลิกพริกขี้หนู	/	/		/			
บัณฑิตน้อย	/	/	/	/			/
จิวแจ้วเจาะโลก		/		/		/	
หนูทำได้				/			/
โลกของเด็ก				/			/

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบัน มีวิธีการนำเสนอหลายลักษณะ ลักษณะการนำเสนอที่พบมากที่สุดคือ การตอบปัญหา โดยใช้วิธีการให้พิธีกรถามปัญหาที่กำหนดขึ้นแก่ผู้ร่วมรายการ ถ้าผู้ร่วมรายการตอบปัญหาถูกต้องก็จะได้คะแนนหรือได้รางวัลตามที่ได้มีการกำหนดไว้ก่อนแล้ว เช่น รายการหนูทำได้ และรายการโลกของเด็ก ซึ่งวิธีการนำเสนอลักษณะนี้เป็นที่พบบ่อยเกี่ยวกับรายการแบบอื่น ๆ ที่จัดให้มีการตอบปัญหา หรือบางรายการมีเทคนิคการเปิดโอกาสให้ผู้ชมตอบปัญหาทางจดหมายหรือทางโทรศัพท์ เช่น รายการตรุษธรรม รายการเล็กพริกขี้หนู รายการบัณฑิตน้อย รายการจิวแจ้วเจาะโลก และรายการผิงน้อยปี 15 ชั่วโมง

วิธีการนำเสนอที่พบรองลงมาเป็นอันดับ 2 คือ วิธีการนำเสนอลักษณะการสนทนา โดยมีบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นพิธีกรมาปรากฏตัวพูดคุยกับผู้ชม รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กบางรายการใช้เด็กเป็นพิธีกร หรือใช้เด็กเป็นพิธีกรร่วมกับผู้ใหญ่ เช่น รายการจิวแจ้วเจาะโลก รายการหนูทำได้ และรายการโลกของเด็ก บางรายการใช้ตัวการ์ตูนทำหน้าที่เป็นพิธีกร เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก เช่น รายการบัณฑิตน้อย หรือบางรายการใช้บุคคลที่เป็นที่รู้จักมาเป็นผู้นำเสนอรายการ เช่น รายการตรุษธรรม นาคูณจาลอง ศรีเมือง ซึ่งมีจุดเด่น คือเป็นคนมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต รายการเล็กพริกขี้หนู นาคูณรัชนิกร พันธุ์มณี ซึ่งเป็นนักแสดงวัยรุ่นที่มีชื่อเสียงมาเป็นพิธีกร รายการกล้าคิดกล้าทำ นาคูณอรุณโรจน์ เลี่ยมทอง ซึ่งเป็นพิธีกรที่มีชื่อเสียงมากเป็นพิธีกร ส่วนรายการหนูทำได้ นาคูณอัจฉราพรรณ ไพบูลย์สุวรรณ ซึ่งเป็นพิธีกรที่มีชื่อเสียงเช่นกัน มาเป็นพิธีกรในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก และรายการโลกของเด็กก็นำต๋อย เขมเบ้ หรือคุณนิรันดร์ ซึ่งเป็นนักพากษ์การ์ตูนที่เด็ก ๆ ชื่นชอบ มาเป็นพิธีกร บุคลิกลักษณะและการพูดของพิธีกรที่มีชื่อเสียงสามารถทำให้รายการน่าสนใจขึ้น นอกจากนี้ พิธีกรรายการโทรทัศน์ทั้ง 3 คนหลังนี้ยังเป็นผู้ผลิตรายการด้วย การนำเสนอโดยการสนทนาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกเล่าเนื้อหาของสารที่จะนำเสนอในรายการ ขณะเดียวกันก็ใช้การสนทนาเพื่อเชื่อมโยงรายการช่วงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

วิธีการนำเสนอที่พบรองลงมาเป็นอันดับ 3 คือ วิธีการนำเสนอลักษณะการบรรยาย โดยใช้เสียงบรรยายเนื้อหาตามภาพที่ปรากฏ แต่จะไม่เห็นตัวผู้บรรยายวิธีการนำเสนอลักษณะการบรรยายนี้ มักใช้เมื่อต้องการเสนอเนื้อหาสาระที่มีภาพประกอบให้เห็นชัดเจน เช่น การบรรยายรายละเอียดของสถานที่ต่าง ๆ ในช่วงมองโลกสดใส ของรายการตรุษธรรม ช่วงเสาะแสวงหา ของรายการเล็กพริกขี้หนู และช่วงตามองส่องข่าวของรายการบัณฑิตน้อย หรือการรายงานข่าวในรายการจิวแจ้วเจาะโลก ก็ใช้วิธีการบรรยายประกอบภาพข่าวต่าง ๆ เหตุที่

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กใช้การบรรยายเพื่อเสนอเนื้อหาประกอบภาพ เพราะวิธีการนำเสนอ ลักษณะการบรรยายเป็นวิธีการนำเสนอสารได้รวดเร็ว สั้น กระชับ และได้ใจความทำให้ผู้รับสาร เข้าใจได้ง่าย

วิธีการนำเสนอที่พบรองลงมาเป็นอันดับ 4 คือ การเล่านิทาน และ เกมโชว์พบเป็น จำนวนเท่ากัน การเล่านิทานใช้เทคนิคการเล่าเรื่องราวประกอบภาพการ์ตูน เพื่อดึงดูดความ สนใจของเด็ก และให้เกิดจินตนาการไปตามเรื่องราวของนิทาน เช่น รายการผีน้อยปี 15 โชว์ และรายการดรูธธรรม ส่วนรายการบัณฑิตน้อยใช้เทคนิคการแสดงละคร โดยให้ผู้แสดงรับบทบาท เป็นตัวละครต่างๆ ในนิทาน ทำให้เห็นภาพสมจริง แต่ไม่เกิดจินตนาการ สำหรับรายการเกมโชว์ นำเสนอโดยใช้ลักษณะการเล่นของเด็กมาปรับเข้ากับการแข่งขัน เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน รู้สึกมีส่วนร่วมในรายการ ขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้ไปด้วย เช่น รายการบัณฑิตน้อย ใช้ลักษณะ การเล่นหลายแขนงซุ่มทรัพย์ ทำให้เกิดความตื่นเต้นระทึกใจ รายการหนูทำได้ใช้ลักษณะการเล่น เกมบันไดงู เป็นต้น

วิธีการนำเสนอลักษณะการแสดงประกอบเพลง พบเป็นลำดับที่ 6 โดยนำเสนอเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ และอาจสอดแทรกเนื้อหาสาระเข้าไปในบทเพลงด้วยก็ได้ เช่น รายการผีน้อยปี 15 โชว์ ส่วนวิธีการนำเสนอลักษณะการสัมภาษณ์ พบเป็นลำดับที่ 7 ใช้เมื่อ ต้องการทราบข้อมูลความคิดเห็นของบุคคลเพื่อนำมาประกอบเรื่องราวเหตุการณ์ โดยมีผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ที่จะตอบคำถามในประเด็นต่าง ๆ ที่ถูกสัมภาษณ์ เช่น รายการจิวแจ้วเจาะโลก สุดท้ายคือ วิธีการนำเสนอลักษณะการแสดงการปฏิบัติจริง ใช้เมื่อต้องการแสดงให้เห็นกิจกรรม อย่างชัดเจน หรือใช้เป็นบทบาทสมมติ (role play) ตามวัตถุประสงค์ของรายการ เช่น รายการกล้าคิดกล้าทำ ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กเขียนจดหมายเล่าความไม่พอใจของตนเข้ามายัง รายการ และทางผู้ผลิตรายการจะคัดเลือกจดหมาย และนำเด็กผู้นั้น มาทดลองปฏิบัติตามกิจกรรม ที่ไม่พอใจจริงๆ

ผลการศึกษาวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กพบว่า นำเสนอรายการลักษณะ การตอบปัญหามากที่สุด รองลงมาคือการสนทนา การบรรยาย การเล่านิทาน เกมโชว์ การแสดง ประกอบเพลง การสัมภาษณ์ และการแสดงการปฏิบัติจริง ตามลำดับ ในการนำเสนอแต่ละวิธีการ ก็เพื่อเข้าใจและดึงดูดใจเด็กให้ติดตามรายการเพื่อให้ได้รับข่าวสาร ความบันเทิง ความรู้ และ สร้างจินตนาการตามไปด้วย

การนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กรายการใดรายการหนึ่ง หากได้มีเฉพาะแต่ผู้ส่งสารคือรูปแบบและวิธีการนำเสนอตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น เพราะจากองค์ประกอบของการสื่อสารซึ่งต้องประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร สารหรือสาระที่ส่งออกมาก็เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ การที่รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กหนึ่งรายการจะนำเสนอเนื้อหาใดๆ ไปสู่เด็กซึ่งเป็นผู้รับสาร จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงเนื้อหาของสารที่นำเสนอด้วย เพราะโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก ถ้ารายการโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาที่มีคุณประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กแล้ว เด็กจะซึมซาบในสิ่งที่ดีเหล่านั้น เด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะประพฤติปฏิบัติ ในทางตรงกันข้าม ถ้ารายการโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาที่สื่อไปในทางที่เป็นโทษแก่เด็ก ก็ย่อมจะทำให้เด็กคล้อยตามไปในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพราะเด็กยังไม่มีวิจารณญาณมากพอที่จะแยกแยะว่าสิ่งใดดี สิ่งใดเลวได้ด้วยตนเอง จากความสำคัญอันนี้เอง ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ 4 สถานี ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. จำนวน 8 รายการ รวมจำนวนตอนที่ออกอากาศทั้งสิ้น 42 ตอน ดังปรากฏผลการวิเคราะห์ในส่วนต่อไป

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก

นักจิตวิทยาการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กไว้อย่างชัดเจน ดังที่ Havighurst ได้กล่าวถึง "งานพัฒนาการ" (Developmental Tasks) ไว้ว่า "...เป็นงานที่มนุษย์ทุกคนจะต้องทำในแต่ละวัยของชีวิต สมรรถิผลของพัฒนาการแต่ละวัย มีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้งานพัฒนาการขั้นต่อไป ถ้าเด็กประสบความสำเร็จในงานพัฒนาการตั้งแต่เริ่มแรกของชีวิต จะช่วยให้มีความก้าวหน้าและความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นต่อไป แต่ถ้าเด็กประสบความล้มเหลวในงานพัฒนาการ จะทำให้มีปัญหาที่จะทำงานพัฒนาการขั้นต่อไปได้สำเร็จ..." (Havighurst, 1972)

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ 4 สถานี จำนวน 8 รายการ ออกอากาศ 42 ตอน พบว่าเนื้อหา ของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็กมีดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยต่าง ๆ ที่ลิววีรธม กินาวงศ์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการทางร่างกายของเด็กนอกจากจะขึ้นอยู่กับอาหารแล้ว ก็ยังขึ้นอยู่กับ การออกกำลังกายอีกด้วย เพราะเด็กในวัย 3-6 ปี จะเริ่มมีทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวส่วนของร่างกายได้ดีขึ้น ในระยะนี้เด็กจึงควรได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ทางร่างกายให้มากขึ้น และเด็กในวัย 6-9 ปี พัฒนาการทางร่างกายจะเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ การประสานระหว่างมือและตาของเด็กวัยนี้จะดีขึ้น เด็กสามารถที่จะอ่าน เขียน และวาดรูปได้ดีขึ้น พัฒนาการของกล้ามเนื้อและประสาทจะเพิ่มขึ้น การใช้ทักษะของการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ใช้การได้ดี เมื่ออายุ 7 ปี การใช้และบังคับกล้ามเนื้อต่าง ๆ ทั้งใหญ่และย่อยจะดีขึ้นมาก และสามารถที่จะประสานงานกันได้ดี เด็กวัยนี้จึงควรฝึกทักษะการเคลื่อนไหวทางร่างกายให้มากเพื่อความคล่องตัว เนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย มีดังนี้

การนำเสนอรายการลักษณะการแสดงประกอบเพลง จากรายสั้นน้อยปี 15 ชั่วโมง เด็กที่เป็นผู้แสดงจะเคลื่อนไหวร่างกายทุก ๆ ส่วนไปตามลีลา และจังหวะเพลง เช่นเดียวกับรายการบัณฑิตน้อย ซึ่งวางกติกาการแข่งขันเกมโดยให้เด็กผู้แข่งขันต้องวิ่งจากจุดเริ่มต้นผ่านด่านต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ทั้งหมด 6 ด่าน เพราะฉจากการแข่งขันทำเป็นบรรยากาศสนุกไป เด็กจะต้องวิ่งขึ้นต้นไม้ กระโดดข้ามสะพาน มุดเข้าถ้ำ ลอดอุโมงค์ และคลานหลบหลีกสิ่งกีดขวาง เพื่อไปหาสายทางที่ซ่อนอยู่ตามที่ต่างๆ ลักษณะการเล่นแบบนี้ เด็กจะต้องเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วนอย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว เพราะมีเวลาเป็นตัวกำหนดผลแพ้ชนะ ทางเองเดียวกับรายการหนูทำได้อั ที่วางกติกาแข่งขันโดยให้เด็กผู้แข่งขันเดินไปตามช่องที่เตรียมไว้ และหากเดินไปหยุดที่ช่องสีแดงซึ่งได้มีการวางเงื่อนไขไปให้เล่นเกมตามกติกาที่กำหนดไว้ก่อน จึงจะสามารถเดินต่อไปตามช่องอื่น ๆ ได้ ส่วนรายการโลกของเด็กได้มีการวางกติกาการแข่งขันลักษณะคล้ายกับเกมหนูทำได้อั โดยวางกติกาไว้ว่าเมื่อทีมผู้แข่งขันตอบคำถามถูกต้องแล้ว ทีมนั้นจะต้องถือช้อนเพื่อเดินไปตักลูกบอลในกระป๋องมาใส่ในกล่องประจำทีมของแต่ละทีม ผู้เล่นเกมต้องเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วนตั้งแต่นิ้วมือ และแขนต้องจับช้อนให้กระชับเพื่อจะตักลูกบอลให้ได้ หลังจากนั้นก็ต้องเลี้ยงลูกบอลให้ตั้งอยู่บนช้อน โดยการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างอวัยวะต่าง ๆ ทั้งตา แขน ลำตัว และขา การเคลื่อนไหวเหล่านี้ต้องกระทำอย่างรวดเร็วด้วย เพราะมีเวลาเป็นตัวกำหนด ลักษณะการแสดงประกอบเพลงในรายการสั้นน้อยปี 15 ชั่วโมง และการเล่นเกมในรายการบัณฑิตน้อย

รายการหนูทำได้อัน และรายการโลกของเด็กนี่ เป็นการฝึกทักษะในการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ฝึกการประสานระหว่างมือและตา ฝึกการใช้ทักษะของการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ให้ประสานงานกันได้ดี เนื้อหาในส่วนที่กล่าวมานี้ จึงเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายมีใช้จะปรากฏเฉพาะในการแสดงประกอบเพลงและการเล่นเกมเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏในการเล่านิทาน การสนทนา และการแสดงการปฏิบัติจริงด้วย การนำเสนอในลักษณะการเล่านิทาน ได้แก่ รายการครอบครัวธรรม ตัวอย่างจากรายการวันศุกร์ที่ 6 พฤศจิกายน 2535 นิทานเรื่อง "เจ้าหมูจอมพลัง" เนื้อเรื่องของนิทานกล่าวถึง "เจ้าหมูตัวหนึ่งที่อ้วนล้นจนเพื่อน ๆ ไม่อยากเล่นด้วย เจ้าหมูอยากหาวิธีลดความอ้วน จึงไปถามคุณช้าง คุณช้างแนะนำให้เจ้าหมูช่วยพ่อแม่ขุดดิน ทำสวน พรุนดิน และให้กินแต่อาหารที่ย่อยง่ายเป็นเวลา 1 เดือน หลังจาก 1 เดือนไปแล้วปรากฏว่า เจ้าหมูผอมลงมีรูปร่างดีขึ้นสมใจ" เนื้อเรื่องของนิทานสอนให้เด็กรู้จักการออกกำลังกายเพื่อจะมีรูปร่างดี และสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายที่ปรากฏในการสนทนามักเป็นไปในลักษณะบอกเล่า มากกว่าการชักชวนให้ปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น บทสนทนาจากรายการเล็กพริกขี้หนู วันอาทิตย์ที่ 15 พฤศจิกายน ตอน "น้องสนกับประสพการณ์ที่ญี่ปุ่น" ผู้สนทนาเล่าประสบการณ์จากการฝึกฝนการร้องเพลงว่า "น้องสนต้องฝึกซ้อมมาก ๆ และก็ออกกำลังกายมาก ๆ ด้วยคะ" สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายที่ปรากฏในการแสดงการปฏิบัติจริงจากรายการกล้าคิดกล้าทำเป็นไปในลักษณะการแสดงบทบาทสมมติตามความใฝ่ฝันของเด็กที่เขียนจดหมายเล่าความฝันและความสนใจเข้ามาในรายการ ทางผู้จัดรายการก็จะคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กได้ทดลองปฏิบัติจริงและถ่ายทำเป็นรายการที่สมบูรณ์นำมาออกอากาศให้เด็กที่ชมอยู่ทางบ้านได้รับชม เด็กที่เป็นผู้แสดงการปฏิบัติจริงต้องเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อปฏิบัติกิจกรรมนั้น

จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย จำนวน 8 รายการนี้ พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์มีการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย ดังต่อไปนี้

1. รายการผีน้อยปี 15 ชั่วโมง เสนอลักษณะการแสดงประกอบเพลงในช่วงที่ 5 และช่วงที่ 7 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการผีน้อยปี 15 ชั่วโมง ในตารางที่ 1)

2. รายการบันทึกน้อย เสนอลักษณะการเล่นในเกมในช่วงที่ 2 ของรายการ เรียกว่า เกมลายแพททางพิลึก (ดูโครงสร้างรายการบันทึกน้อย ในตารางที่ 5)
3. รายการหนูท้าวได้ เสนอลักษณะการเล่นเกมตามกติกา ในช่วงที่ 1 และ 2 ของรายการ ซึ่งเป็นช่วงเกมโชว์ (ดูโครงสร้างรายการหนูท้าวได้ในตารางที่ 7)
4. รายการโลกของเด็ก เสนอลักษณะการเล่นเกมตามกติกา ในช่วงที่ 1 ของรายการ ซึ่งเป็นรอบคัดเลือก (ดูโครงสร้างรายการโลกของเด็กในตารางที่ 8)
5. รายการกล้าคิดกล้าทำ เสนอลักษณะการแสดงการปฏิบัติจริงตลอดทั้ง 3 ช่วงเวลาของการนำเสนอรายการ (ดูโครงสร้างรายการกล้าคิดกล้าทำในตารางที่ 3)

สำหรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายที่พบในรายการธรรมชาติและรายการเล็กพริกขี้หนูนั้น พบว่านำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของรายการในการออกอากาศตอนนั้นเท่านั้น คือรายการธรรมชาติและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายเป็นส่วนหนึ่งของรายการในวันศุกร์ที่ 6 พฤศจิกายน และรายการเล็กพริกขี้หนูพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายเป็นส่วนหนึ่งของรายการในวันอาทิตย์ที่ 15 พฤศจิกายน 2535

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย มีจำนวน 5 รายการ ได้แก่ รายการผิงน้อยปี 15 โชว์ รายการบันทึกน้อย รายการหนูท้าวได้ รายการโลกของเด็กและรายการกล้าคิดกล้าทำ และจากแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยต่าง ๆ ของ ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2533) พบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายที่นำเสนอทางรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ซึ่งเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เหมาะสมกับเด็กในวัย 6-9 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ทักษะของการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ใช้การได้ดีและสมควรจะมีการฝึกฝนทักษะเหล่านั้น เพื่อจะได้ทำงานประสานกันได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ของ Schneider ที่กล่าวไว้ว่า เด็กในวัย 6-9 ปี ควรจะได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีการฝึกทักษะทางร่างกายเพราะเด็กในวันนี้มีความกระฉับกระเฉงว่องไว อีกทั้งยังชอบดูโทรทัศน์อย่างมาก (Schneider, 1987)

2. พัฒนาการทางสติปัญญา

จากแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยต่าง ๆ ของฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2533) ประกอบกับแนวความคิดของสุงรงค์ รัตตะระกุล (2533) ที่ผู้วิจัยนำมาเป็น

กรอบในการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา สรุปได้ว่า การพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยเด็กตอนต้น (3-6 ปี) เด็กสามารถพัฒนาการทางสติปัญญาได้ดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ รอบตัวเด็ก รวมทั้งโอกาสในการได้คู่มือที่สนบถอย ๆ การพัฒนาทางสติปัญญาเกิดจากการจูงใจให้เด็กพูดโดยการซักถาม การแนะนำที่ดี การเน้นคำให้ถูกต้องเมื่อพูดกับเด็ก เด็กวัยนี้สามารถสร้างจินตนาการ สร้างภาพพจน์ในใจได้ เมื่อเด็กเจริญเติบโตถึงวัยเด็กตอนกลาง (6-9 ปี) พัฒนาการทางสติปัญญาเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว รู้คำศัพท์เพิ่มขึ้น เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวและอธิบายได้ พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 6-9 ปี ที่เห็นได้ชัดเจนนคือ มีจินตนาการสูง มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งลักษณะนี้ยังคงอยู่แม้จะเจริญเติบโตเข้าสู่วัยเด็กตอนปลาย (10-12 ปี) แล้วก็ตาม จากแนวความคิดดังกล่าวมานี้สามารถนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา ดังนี้

การเสนอรายการลักษณะการสนทนาจากรายการฝั่งน้อยปี 15 ไร่ การสนทนา ระหว่างพิธีกรกับสมาชิกสโมสรฝั่งน้อย เป็นการสนทนาเพื่อบอกเล่าสาระความรู้ต่าง ๆ ผ่านทางบทสนทนาไปสู่เด็กผู้ชมรายการ ตัวอย่างเช่น บทสนทนา ในวันจันทร์ที่ 23 พฤศจิกายน ตอน "รีไซเคิล"

พิธีกร : เด็กจะช่วยแบ่งเบาภาระคนกวาดขยะได้อย่างไร

สมาชิกฯ : ให้เด็กแยกขยะก่อนเอาไปทิ้ง ขยะที่แยกไปรีไซเคิลได้ ได้แก่ พวกแก้ว เหล็ก กระดาษ พลาสติก นอกนั้นเป็นขยะที่นำไปรีไซเคิลไม่ได้ เราก็แยกใส่ถุงต่างหาก หรือบทสนทนาในตอน "ชานา"

สมาชิกฯ : แล้วกองฟางใช้ประโยชน์อะไรครับ

อ.เกริก : หลังจากเอาข้าวไปขายแล้ว เขาก็จะเก็บฟางไว้ให้ควายกินและเอาไว้สำหรับปูรองพื้นได้อีกหลายอย่าง

ในรายการตรุษธรรมมีการใช้การสนทนาระหว่าง คุณจำลอง ศรีเมือง ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินรายการในช่วงพบผู้ใหญ่ใจดีกับเด็กผู้ชมรายการ โดยเด็กจะเป็นผู้สนทนาซักถามปัญหาต่าง ๆ และคุณจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ตอบ โดยเป็นการสนทนาเพื่อบอกเล่าประสบการณ์มากกว่าจะเป็นการให้ความรู้โดยตรง ตัวอย่างเช่นบทสนทนา ในวันศุกร์ที่ 13 พฤศจิกายน ตอน "ชีวิตชนบท"

ค.ญ. สมศรี: คุณลุงว่าการเดินมาโรงเรียน อาน้ำในคลองเป็นชีวิตชนบทท่าใหม่ค่ะ

คุณจำลอง : ไร่ครึ่ง ชีวิตชนบทนี้ง่ายมากนะ เข้าไม่ต้องรถยนต์ เมล์ ก็เดินมาบ้าง ขี่จักรยานมาบ้าง ไร่ที่อยู่ริมคลองก็พายเรือมา นำสะตอกสบาย นี่แหละคือชีวิตชนบท

รายการกล้าคิดกล้าทำก็มีการใช้บทสนทนาในการสื่อสารความรู้เช่นกัน แต่การสนทนาในรายการกล้าคิดกล้าทำ แตกต่างจากรายการฝั่งน้อยปี 15 ไร่ และรายการตรุษธรรม เพราะรายการกล้าคิดกล้าทำใช้การสนทนาเพื่อแนะนำสาระความรู้โดยตรง ตัวอย่างเช่น บทสนทนาในวันพุธที่ 4 พฤศจิกายน เรื่อง "ตำรวจดับเพลิง"

"...จุดนี้ นะครับ เรียกว่าองค์ประกอบไฟ มีเชื้อเพลิง ความร้อน และอากาศ ไฟจะเกิดการลุกไหม้ต้องมีองค์ประกอบด้วยกัน 3 ประการ ส่วนนี้คือประเภทของไฟ ท่าไม่ต้องแบ่งประเภท เพราะถ้าเราไม่แบ่งประเภทการดับไฟผิดประเภทก็จะเกิดการลุกไหม้ใหญ่โต หรือทำให้ตัวเราได้รับอันตราย..."

หรือตัวอย่างรายการกล้าคิดกล้าทำ ในวันพุธที่ 11 พฤศจิกายน เรื่อง "ประกอบวิทยุเอเอ็ม"

"...ระบบ AM กับ FM ก่อนข้างจะต่างกันในเรื่องของการผสมคลื่น AM ใช้การผสมแบบ Amplitude Modulate ซึ่งปกติที่เราใช้กันอยู่คือย่านความถี่ 535-1650 กิโลเฮิรตซ์ ส่วน FM ใช้การผสมแบบความถี่ เรียกว่า Frequently Modulate ความถี่ที่ใช้คือ 88-108..."

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา มีการนำเสนอในลักษณะการบรรยายค่อนข้างมากกว่าการสนทนา เหตุเพราะเทคนิคการบรรยายสามารถเสนอรายละเอียดได้มากขึ้น กระชับ และชัดเจน เพราะผู้ชมได้เห็นภาพประกอบไปพร้อมกับบรรยายด้วย มักนิยมใช้การบรรยายเมื่อต้องแสดงข้อเท็จจริงให้เด็กเกิดความรู้โดยตรง รายการที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา โดยใช้การบรรยาย ได้แก่ รายการจิวแจ้วเจาะโลก เพราะรูปแบบของรายการซึ่งเป็นการรายงานข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนั้นเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ชมรายการโดยตรง ตัวอย่างเช่น ข่าวเรื่องพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ข่าวเรื่องโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ข่าวการประชุมสภาเด็กแห่งชาติ ข่าวการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม และข่าวงานสัปดาห์ภาพยนตร์การ์ตูน นอกจากจะใช้การบรรยายในการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นแล้ว รายการจิวแจ้วเจาะโลกยังได้ใช้การบรรยายเพื่อการแนะนำกิจกรรมของ

บุคคลที่น่าสนใจในช่วงวัยรุ่นสร้างสรรค์ บรรยายความรู้เรื่องสัตว์ต่างๆ ในช่วงเจาะโลกซาฟารี บรรยายเรื่องพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ในช่วงอุทยานพันธุ์ไม้ บรรยายเรื่องเกี่ยวกับทะเลในช่วงท่องโลกกว้างกับอันดามันปรีณแซส และบรรยายเรื่องเกี่ยวกับชีวประวัติของพระพุทธเจ้า ในช่วงภาพพุทธประวัติ จากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันพัฒนาการทางสติปัญญาในรายการจิวแจ้วเจาะโลก ที่ยกตัวอย่างมาทั้งหมดนี้ พบว่าเนื้อหารายการจิวแจ้วเจาะโลกเหมาะสมกับวัยเด็กตอนปลาย (10-12 ปี) เพราะจากแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยเด็ก ของ จิววรรณ กิณวงส์ กล่าวว่า "...ในวัยเด็กตอนปลาย เด็กเริ่มมีสติปัญญากว้างขวางขึ้น มีความสามารถคิดและแก้ปัญหาได้มากขึ้น วัยเด็กตอนปลายนี้จะสนใจเรื่องที่เป็นจริง ธรรมชาติ และการเดินทาง รู้จักใช้เหตุผล มีความอยากรู้อยากเห็น เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้เร็ว..." ซึ่งแนวความคิดนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ จุมพล รอดคำดี เรื่องเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับเด็กพบว่า "เด็กวัย 10-12 ปี จะชอบเนื้อหารายการที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น เพราะเด็กเข้าใจสังคมมากขึ้น เนื้อหาของรายการจึงควรมีเหตุผลมากขึ้น"

รายการเศรษฐกรรม รายการเล็กพริกขี้หนู และรายการบัณฑิตน้อยก็นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาโดยการบรรยายเช่นเดียวกับรายการจิวแจ้วเจาะโลก โดยเฉพาะรายการเศรษฐกรรมมีช่วงข่าวภาคเด็กซึ่งเป็นการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับรายการจิวแจ้วเจาะโลก และทั้ง 3 รายการที่กล่าวมามีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันมาก ในช่วงมองโลกสดใสของรายการเศรษฐกรรม ช่วงเสาะแสวงหาของรายการเล็กพริกขี้หนู และช่วงตามมองส่องข่าวของรายการบัณฑิตน้อย (ดูโครงสร้างรายการในตารางที่ 2, 4 และ 5) คือเป็นการนำเสนอเรื่องราวของสถานที่ต่างๆ ในประเทศไทยและต่างประเทศ เป็นการแนะนำและให้ความรู้เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ทำให้เด็กมีความรู้กว้างขวางขึ้น เป็นผลให้อัตราพัฒนาการของเด็กทางสติปัญญาเร็วขึ้น (สุรางค์ รัตตะระกุล, 2533)

นอกจากการนำเสนอลักษณะการบรรยาย จะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา ทำให้เด็กมีความรู้กว้างขวางขึ้นแล้ว การนำเสนอลักษณะการเล่านิทานก็มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา เพราะการฟังนิทานจะทำให้เด็กเกิดจินตนาการ (กิติกร มีทรัพย์, 2531) ได้แก่ การเล่านิทานประกอบภาพในรายการผีน้อยปี 15 ไร่ การเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนในรายการเศรษฐกรรม และการเล่านิทานโดยใช้เทคนิคการแสดงละคร ในรายบัณฑิตน้อย แม้ว่าการเล่านิทานโดยมีผู้แสดงละครประกอบด้วยจะทำให้เด็กไม่ต้องใช้จินตนาการมากเท่ากับการฟังนิทานอย่างเดียวหรือการฟังนิทานประกอบภาพ แต่ก็ทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินไปกับ

ตัวละคร การนำเสนอลักษณะการเล่านิทานนี้ จุมพล รอดคดี ได้กล่าวว่า "เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 ปีครึ่งถึง 5 ปี เพราะเด็กวัยนี้เป็นเด็กช่างฝัน สามารถสร้างจินตนาการสร้างภาพพจน์ในใจได้ แต่ไม่สามารถคิดอะไรที่ซับซ้อนได้ เนื้อหาของนิทานซึ่งมีการดำเนินเรื่องแบบง่าย ให้ความสำคัญให้โทษอย่างเด่นชัดจึงเหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้"

การเสนอลักษณะการแสดงประกอบเพลงของรายการผิงน้อยปี 15 โชว์ นอกจากจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายแล้ว ยังมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา เพราะมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระลงไปในบทเพลงด้วย ตัวอย่างเช่น บทเพลงในวันจันทร์ที่ 23 พฤศจิกายน ตอน รีไซเคิล

(เนื้อเพลง) ไซ้แล้วไซ้อีกไม่เป็นไร ไซ้แล้วไซ้ได้อีกสบายแฮ
 รีไซเคิลช่วยแม่ ๆ วอนพ่อแม่พี่น้องมาช่วยกัน
 พ่อรี แม่รี ทุกคนรี รีไซเคิล
 กลางหัวใจของเราทุกคนมี รีไซเคิล กันอย่างนี้
 นากลับมาใช้ใหม่ หัวใจรีไซเคิล ไซ้แล้วไซ้อีกหมุนวน
 รีไซเคิลคุ้มครองโลก นากลับมาใช้ใหม่

นอกจากลักษณะการนำเสนอที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่กล่าวมาแล้ว การนำเสนอลักษณะการถาม-ตอบปัญหา ก็มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาโดยตรง ตัวอย่างเช่น การตอบปัญหาทางโทรศัพท์ในรายการผิงน้อยปี 15 โชว์ เด็กผู้ตอบปัญหาได้ใช้สติปัญญาในการคิดหาคำตอบให้ถูกต้องและรวดเร็ว ส่วนเด็กที่ชมอยู่ทางบ้านก็ได้รับความรู้จากคำถามและคำตอบนั้น สำหรับการถาม-ตอบปัญหาในการเสนอเกมโชว์ เป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาโดยตรงเช่นกัน เพราะเนื้อหาของคำถามจะเกี่ยวกับสาระที่เป็นความรู้โดยตรง ตัวอย่างเช่น การถาม-ตอบ ในรายการบัณฑิตน้อย วันจันทร์ที่ 16 พฤศจิกายน

คำถาม: ให้เอาตัวอักษรเหล่านี้มาผสมกันเป็นคำ O R H S E

คำตอบ: HORSE

หรือตัวอย่างคำถามในการแข่งขันตอบปัญหาของรายการหนูทำได้ วันศุกร์ที่ 20 พฤศจิกายน

1. ใบไม้ของอะไรที่เรานำมาทำเป็นเครื่องคัม
2. เมืองไทยปลูกชาได้ดีภาคไหนของประเทศ

3. จงบรรยายลักษณะเด่นของนางมโนราห์
4. วัสดุก่อสร้างอะไร ที่มีทั้งสี สีชา และเงา
5. ลักษณะของปูนซีเมนต์เมื่อแห้งแล้วจะเป็นอย่างไร
6. ร้านเจ็ลเลอร์โฆษณาขายอะไร
7. เราควรซื้อผักที่มีรูเพราะอะไร
8. ไข่เรียงลำดับชื่อจังหวัด จากภาคเหนือถึงภาคใต้ จังหวัดนครสวรรค์

สุโขทัย สระบุรี

9. ไข่สะกิดคำว่า มาตรา
10. ไข่ 3 โหลทานแตก 2 ฟอง เหลือไข่กี่ฟอง
11. ประเทศเพื่อนบ้านของไทยประเทศไหนที่ไม่มีอาณาเขตติดทะเลเลย
12. สัญลักษณ์ของประเทศสิงคโปร์คือรูปสัตว์อะไร

จากตัวอย่างคำถามจะเห็นว่าเนื้อหาของคำถามครอบคลุมสาระความรู้ต่าง ๆ
แทบทุกเรื่อง เด็กผู้เล่นเกมต้องใช้สติปัญญาในการคิดหาคำตอบให้ถูกต้องและรวดเร็วเพราะมี
เวลาเป็นตัวกำหนด ส่วนเด็กผู้ชมรายการอยู่ที่บ้านก็ได้รับความรู้จากคำถามและคำตอบนั้นด้วย
รายการโลกของเด็กซึ่งเป็นรายการเกมโชว์เช่นเดียวกับรายการหนูหาได้ ก็มี
การถาม-ตอบปัญหาเพื่อให้ความรู้เช่นกัน ตัวอย่างจากรายการโลกของเด็กวันพุธที่ 18 พฤศจิกายน
พิธีกรให้เด็กดูวิดีโอเทปเรื่องนกกระเรียนก่อน จากนั้นจึงถามคำถาม

นำต่อ : นกกระเรียนเป็นนกน้ำที่ใหญ่ที่สุดในโลกนะฮะ แต่ว่าน่าเสียดายนะฮะ นกกระเรียน
พันธุ์ไทยของเราสูญไปหมดแล้วนะครับ คำถามก็คือ นกกระเรียนมีรูปร่างคล้ายนก
กระยางและนกกระสา แต่มีขนาดใหญ่กว่า และมีทำบินต่างกัน คือ

1. นกกระเรียนเวลาบินจะยื่นคอตรงไปข้างหน้า
2. นกกระเรียนเวลาบินจะงอคอเข้าหาอก
3. นกกระเรียนเวลาบินจะชูคอขึ้นสูง

จากคำถาม-คำตอบในรายการเกมโชว์ พบว่ามีการเสนอเนื้อหาที่ให้สาระความรู้
ทั่วไป ทำให้เด็กได้รับความรู้กว้างขวางขึ้น เป็นผลให้อัตราพัฒนาการของเด็กทางสติปัญญาเร็ว
ขึ้น ซึ่งผลการวิเคราะห์หันทอนนี้สอดคล้องกับ แนวความคิดของ อรรถัย ศรีสันติสุข ซึ่งกล่าวถึง
แนวทางในการเสนอเนื้อหาในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กว่า "รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

เสนอเนื้อหาเพื่อให้เด็กรู้จักโลกภายนอก โดยการนำเด็กให้รู้จักสิ่งรอบ ๆ ตัวให้มากขึ้น รวมถึงความรู้หรือสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่น่ากลัวสำหรับการเข้าใจของเด็ก"

จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา จากรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 8 รายการ รวมรายการที่ออกอากาศ 42 ตอน พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศในปัจจุบันนี้ มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสัดส่วนที่มากกว่าเนื้อหาทางด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. รายการผีน้อยปี 15 โข่ว เสนอลักษณะการสนทนาในช่วงที่ 1 เสนอลักษณะการตอบปัญหาทางโทรศัพท์ในช่วงที่ 2, 4 และ 6 เสนอลักษณะการเล่านิทานในช่วงที่ 3 และเสนอลักษณะการแสดงประกอบเพลงในช่วงที่ 5 และ 7 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการผีน้อยปี 15 โข่วในตารางที่ 1)

2. รายการครอบครัว เสนอ ลักษณะการสนทนาในช่วงที่ 1 เสนอลักษณะการบรรยายในช่วงที่ 2 และ 4 เสนอลักษณะการเล่านิทานในช่วงที่ 3 และเสนอลักษณะการถาม-ตอบปัญหา ในช่วงที่ 5 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการครอบครัวในตารางที่ 2)

3. รายการกล้าคิดกล้าทำ เสนอลักษณะการสนทนา ตลอดทั้ง 3 ช่วงเวลาของการนำเสนอรายการ (ดูโครงสร้างรายการกล้าคิดกล้าทำในตารางที่ 3)

4. รายการเล็กพริกขี้หนู เสนอลักษณะการบรรยายในช่วงที่ 2 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการเล็กพริกขี้หนู ในตารางที่ 4)

5. รายการบัณฑิตน้อย เสนอลักษณะการเล่านิทานในช่วงที่ 1 เสนอลักษณะการถาม-ตอบปัญหาในเกมหลายแขนงในช่วงที่ 2 และเสนอลักษณะการบรรยายในช่วงที่ 3 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการบัณฑิตน้อยในตารางที่ 5)

6. รายการจิวแจ้วเจาะโลก เสนอลักษณะการบรรยายในช่วงที่ 1 ถึง 6 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการจิวแจ้วเจาะโลก ในตารางที่ 6)

7. รายการหนูทำได้ เสนอลักษณะการถาม-ตอบปัญหา ในช่วงที่ 1 และ 2 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการหนูทำได้ ในตารางที่ 7)

8. รายการโลกของเด็ก เสนอลักษณะการถาม-ตอบปัญหา ในช่วงที่ 1 และ 2 ของรายการ (ดูโครงสร้างรายการโลกของเด็กในตารางที่ 8)

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจำนวน 8 รายการ ที่เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทาง

สติปัญญา ทั้ง 8 รายการ หากแต่นำเสนอในลักษณะที่ต่างกักัน คือมีการนำเสนอลักษณะการสนทนา การบรรยาย การถาม-ตอบปัญหา การเล่านิทาน และการแสดงประกอบเพลง การนำเสนอลักษณะการบรรยาย เป็นลักษณะที่ใช้มากที่สุด เหตุเพราะเทคนิคการบรรยายนั้นสามารถเสนอรายละเอียดได้มากและชัดเจน เพราะมีการแทรกภาพ(Insert) ประกอบเสียงบรรยายด้วย ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ดีขึ้น ลักษณะการบรรยายจึงนิยมใช้เมื่อต้องการจะเสนอเนื้อหาในรายละเอียด ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่พบรองลงมาคือ การถาม-ตอบปัญหาเพราะสามารถให้ความรู้เพื่อพัฒนาการทางสติปัญญาโดยตรง ส่วนการสนทนาเป็นการเสนอเนื้อหาที่ไม่ต้องอธิบายรายละเอียดมากนัก โดยเสนอผ่านทางบทสนทนา

จากแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ ของจิวีวรรณ กินาวงศ์ ประกอบกับแนวความคิดเกี่ยวกับเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของ จุมพล รอดคำดี พบว่าการนำเสนอที่เนื้อหาเป็นการรายงานข่าวหรือรายงานรายละเอียดของสถานที่ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และการนำเสนอที่มีลักษณะการถาม-ตอบปัญหานั้น เหมาะสมกับเด็กวัย 10-12 ปี ส่วนการเสนอลักษณะการเล่านิทานนั้นเหมาะสมกับเด็กวัย 3 ปีครึ่ง ถึง 5 ปี และการเสนอลักษณะการแสดงประกอบเพลงเหมาะสมกับวัย 6-9 ปี ตามผลการศึกษานี้ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กวัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการวิจัยนี้ สุรางค์ รัตตะกุล (2535) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กไว้ว่า "อารมณ์มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของเด็กทุกคน วัยเด็กตอนต้น (3-6 ปี) เป็นระยะวิกฤตของพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ การส่งเสริมและช่วยให้เด็กมีความสุขจะเป็นรากฐานสำคัญในการปรับตัวเวลาที่เป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กจะมั่นคงเพียงใดขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดู และตัวแบบจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น บิดามารดา ครู และเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสิ่งที่เห็นจากโทรทัศน์ก็เป็นส่วนหนึ่งด้วย"

จากแนวความคิดนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ พบว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ ปรากฏอยู่ในบทสนทนา และบทบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ เพราะการปลุกฝัง หรือจูงใจให้เกิดพัฒนาการทางอารมณ์ และบุคลิกภาพที่ถูกต้องเหมาะสมนั้นจะต้องเป็นไปในลักษณะค่อยเป็น

ต่อไป โดยเริ่มตั้งแต่วัยต้นของชีวิต พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ คนที่อยู่แวดล้อมตัวเด็กจะมีบทบาทมากกว่าปัจจัยภายนอก ตราบกระทั่งเด็กเริ่มโตพอที่จะเข้าใจเรื่องราวจากโทรทัศน์ เมื่อนั้นเนื้อหาจากรายการโทรทัศน์จึงจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็ก แต่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้ง ไม่สามารถแสดงให้เห็นปรากฏชัดเจนทางกายภาพได้ ฉะนั้นการนำเสนอส่วนใหญ่ จึงปรากฏในลักษณะการสนทนาและการบรรยายประกอบภาพมากกว่า ดังเช่น รายการจิวแจ้วเจาะโลก พบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ ในบทบรรยายเนื้อหาในช่วงวัยรุ่นวัยสร้างสรรค์ เพราะเนื้อหาของข่าวแสดงให้เห็นถึงการมีบุคลิกภาพที่ดี มีความอดทน และความพยายามจึงจะพบกับความสำเร็จได้ จากทฤษฎีการพัฒนากายภาพของ Freud (อ้างถึงในสุรางค์ รัตตะกุล, 2533) กล่าวถึงกลไกการป้องกันตัวของเด็ก "เด็กจะปรับตัวโดยการเลียนแบบบุคคลที่ตนนิยม... การเลียนแบบไม่จำเป็นต้องเลียนแบบจากบุคคลจริงๆ แต่อาจจะเลียนแบบจากตัวแสดงในโทรทัศน์" ซึ่งนั่นเป็นเหตุผลที่รายการจิวแจ้วเจาะโลกนำเสนอรายการในช่วงวัยรุ่นวัยสร้างสรรค์ ก็เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต นอกจากบทบรรยายแล้วรายการยังนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพในบทสนทนาด้วย ดังตัวอย่างบทสนทนาจากรายการจิวแจ้วเจาะโลก ในวันอาทิตย์ที่ 8 พฤศจิกายน ดังนี้

"...อยากจะฝากน้อง ๆ ทางบ้านให้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เวลาว่างไม่ควรปล่อยให้ผ่านไป ควรจะใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นประสบการณ์สำหรับตัวเองได้"

"เวลาเป็นสิ่งที่มีความค่า ถ้ารู้จักใช้ก็จะทำให้ผลตอบแทนที่มีค่าจะนะ"

บทสนทนาจากรายการดรุธธรรมมีการเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพทุกครั้งของการออกอากาศ เหตุเพราะวัตถุประสงค์หลักของรายการคือ การปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรมรู้จักหน้าที่ของตนเอง กระทำตัวเป็นเด็กดี เชื่อฟังผู้ใหญ่ เพื่อจะพัฒนาบุคลิกภาพเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

ดังตัวอย่างรายการวันศุกร์ที่ 27 พฤศจิกายน 2535

ดช. วิรัตน์ : การช่วยพ่อแม่ทำงานอะไร เป็นการศึกษาค้นหาความรู้อย่างหนึ่งใช่ไหมครับ

จำลอง : ใช่ครับ นอกจากเป็นการศึกษาค้นหาความรู้แล้วยังเป็นหน้าที่ของนักเรียนอีกนะ ไม่ใช่ว่านั่งเฉยๆคนเดียว ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน

ดญ. เนาวรัตน์ : คุณลุงคะสุขภาพดี เดินตามหลังผู้ใหญ่มาไม่กั๊ต เป็นการสอนให้เด็ก ๆ ทำตามผู้ใหญ่ใช่ไหมคะ

จำลอง : ราชันย์ เราทำอะไรตามผู้ใหญ่ ทำแล้วก็ถูกต้องทำแล้วก็ปลอดภัย หนู ๆ จ้า
ให้ดิฉันรับ รวมทั้งหนู ๆ ที่อยู่ทางบ้านด้วย เชื่อลุงเถอะ ชยัน แล้วก็ทำตาม
ผู้ใหญ่ว่ากล่าวสั่งสอน หนูจะเป็นเด็กดีในวันนี้ และก็เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า

วิธีการของรายการตรุษธรรมนี้ แตกต่างจากรายการกล้าคิดกล้าทำ และรายการ
เล็กพริกขี้หนู รายการตรุษธรรมเน้นคุณธรรมในการเป็นคนดีตามแบบค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทย
ที่สอนให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ แต่รายการกล้าคิดกล้าทำเน้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้
แสดงออกถึงความคิดเห็นของพวกเขา และสนับสนุนความฝันของเด็กด้วยการนำเด็กผู้นี้มาทดลอง
ปฏิบัติตามกิจกรรมที่ใฝ่ฝันไว้จริง ๆ เป็นการส่งเสริมบุคลิกภาพตามแบบสังคมสมัยใหม่ คือ ความ
กล้าแสดงออก ดังชื่อรายการว่า "กล้าคิดกล้าทำ" วิธีการของรายการกล้าคิดกล้าทำคล้ายกันกับ
รายการเล็กพริกขี้หนู เพราะจุดมุ่งหมายของรายการเล็กพริกขี้หนู คือ การนำเสนอเรื่องราว
ของเด็กที่มีความสามารถในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของเด็กที่มีบุคลิกภาพดี อีกทั้งในบท
สนทนาของพิธีกรก็ยังพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพอยู่เป็นจำนวนมาก
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"...พี่ต่อมกำลังทำงานศิลปะอยู่คะ เห็นว่าอะไรลองทำได้พี่ต่อมก็ลองทำดู
เพราะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์คะ และก็เป็นการฝึกฝนความสามารถและความอด
ทนของเรา รวมทั้งการใช้สมาธิในการทำงานด้วยคะ..."

"...พี่ต่อมภูมิใจในน้อง ๆ ทั้ง 3 คน จริง ๆ เลย แล้วยิ่ง ๆ ทางบ้านละคะ
ทำอะไรให้ใครภูมิใจบ้างละยัง วันเวลายังมีอีกยาวไกลนะคะ ความพยายามอยู่ที่ไหน ความ
สำเร็จอยู่ที่นั่นคะ"

"...แม้ว่าน้องอิฐ จะมีภาระที่ได้รับการปลูกฝังจากคุณพ่อคุณแม่ แต่ภาระในการ
เล่าเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ ยามเรียนก็ตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ ยามเล่นก็สนุกสนานกับเพื่อนตามวัย
ซุกซน และเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามความสามารถ..."

"...น้อง ๆ คะถ้าเราเหนื่อย ก็พักสักหน่อยคะ แล้วพอมีกำลังใจก็ทำต่ออย่างนี้
เค้าเรียกนักสู้ที่ดีคะ"

"...ก็ถึงเวลาที่พี่ต่อมจะมานั่งซ่อมดนตรีไทยต่อ ก็จะต้องรวบรวมสมาธิ และ
กำลังใจอย่างแน่นหนา แล้วยิ่ง ๆ ทางบ้านละคะ ถ้าคิดจะทำอะไรละก็ ต้องใช้ความพยายาม
และความตั้งใจสุดสุดไปเลยนะคะ รับรองว่าความสำเร็จอยู่ไม่ไกลแน่ ๆ คะ"

จากบทสนทนาจะเห็นได้ว่า รายการเล็กพริกขี้หนู มุ่งเสนอเนื้อหาเพื่อปลุกฝังให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดี มีความอดทน มีความพยายาม ตั้งใจทำงานและรู้จักหน้าที่ของตน ซึ่งหากพิจารณาแล้วพบว่า มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับรายการละครธรรม ต่างกันเพียงเทคนิคในการนำเสนอเนื้อหาเท่านั้น และเช่นเดียวกับรายการบัณฑิตน้อย ที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพเป็นส่วนหนึ่งที่สอดแทรกอยู่ในรายการช่วงต่าง ๆ ได้แก่ ช่วงนิทานบัณฑิตนำเสนอเรื่องของ "หนูน้อยหมวกแดง" ที่ต้องพบกับอันตรายจากหมาป่าเพราะไม่เชื่อฟังคำสอนของแม่ที่ไม่ให้เถลไถลเดินออกนอกเส้นทาง เช่นเดียวกับเรื่องของ "พี่น้องฮันเซล-เกรเทล" ที่เกือบจะโดนแม่มดจับไปกินเพราะความตะกละ และไม่เชื่อฟังคำสอนของนางฟ้าที่มาเข้าฝัน ข้อคิดจากนิทานทั้ง 2 เรื่องนั้น มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาทางบุคลิกภาพ คือ สอนให้เด็กเชื่อฟังผู้ใหญ่ รู้จักหน้าที่ของตัวเอง และไม่หลงเชื่อคนอื่นง่าย ๆ นอกจากนี้ในบทบรรยายของช่วงตามองส่องข่าว ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ดังนี้

"...ถ้าหากมนุษย์ชอบรักหกหกกลม ตอนที่ตายไปก็ต้องถูกตัดลิ้นครับ... เห็นไหมละครับว่าผู้ที่ทำบาปเอาไว้วันนั้น จะต้องได้รับโทษอย่างหนักแล้ว ดังนั้น คุณหนู ๆ ครับ ควรที่จะประพฤติตนให้เป็นคนดี และเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ และก็ขยันเรียนหนังสือด้วยนะครับ และอย่าทำให้อื่นเดือดร้อนนะครับ ...และนี่ก็เป็นตำนานเรื่องความกตัญญูของชาวจีน เป็นความกตัญญูที่น่ายกย่องมากเลยนะครับ..."

จากบทบรรยายแสดงว่า รายการนำเสนอเนื้อหาเพื่อปลุกฝังให้เด็กเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ เชื่อฟังผู้ใหญ่ และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ การนำเสนอเนื้อหาลักษณะนี้พบในรายการหนูทำได้เช่นกัน คือ พบในช่วงหนูรักคนแก่ และคุณหนูสารภาพ

ช่วงหนูรักคนแก่นำเสนอโดยให้เด็กที่บ้านเขียนเรียงความเล่าเรื่องราวของคนแก่มายังรายการ เป็นการปลุกฝังให้เด็กมีความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่ และช่วงคุณหนูสารภาพนำเสนอโดยให้เด็กที่บ้านเขียนเรียงความเพื่อสารภาพความผิดที่เด็กได้ทำลงไป เป็นการปลุกฝังให้เด็กมีความกล้าที่จะยอมรับผิด ยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง และเพื่อเป็นประสบการณ์ในการกระทำครั้งต่อไปด้วย

จากเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่ามีการเสนอเนื้อหาเน้นหนักไปบนตนเองเดียวกัน คือ ปลุกฝังให้เด็กประพฤติปฏิบัติดีมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตัวเอง เป็นคนว่านอน

สอนง่าย ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ ซึ่งบุคลิกภาพเหล่านี้เป็นบทบาทของเด็กดี ซึ่งได้รับการคาดหวังจากสังคม

จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ จำนวน 8 รายการนี้ พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ มีการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพในลักษณะการบรรยายและการสนทนาเป็นหลัก จำนวน 6 รายการ ได้แก่ รายการจิวแจ้วเจาะโลก รายการครอบครัวธรรม รายการกล้าคิดกล้าทำ รายการเล็กพริกขี้หนู รายการบัณฑิตน้อย และรายการหนูทำได้ แม้จะพบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพถึง 6 รายการก็ตาม แต่ก็พบว่าเป็นเนื้อหาเพียงส่วนหนึ่งที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาอื่น ๆ เท่านั้น ไม่ใช่เนื้อหาหลักของรายการ อีกทั้งยังนำเสนอในลักษณะการบรรยายและการสนทนาซึ่งเป็นลักษณะนามธรรมที่อาจจะมีการตีความหมายแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้รับสารแต่ละคน ซึ่งข้อนี้เองที่แตกต่างจากการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายแม้จะนำเสนอใน 5 รายการแต่ก็เป็นลักษณะรูปธรรมมองเห็นได้ชัดเจน โดยไม่ต้องอาศัยการตีความ ผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กทุกคนเมื่อได้ชมรายการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายจะสามารถเข้าใจได้ทันที จากเหตุผลที่ได้กล่าวมานี้จึงสรุปได้ว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ เป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าพัฒนาการทางร่างกาย และแน่นอนย่อมน้อยกว่าพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย

จากแนวความคิดของจุมพล รอดคำดี ที่กล่าวถึงเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยว่า "เด็กวัย 9-12 ปี จะชอบรายการที่ใกล้เคียงชีวิตจริงมากขึ้น เริ่มเข้าใจในสังคมมากขึ้น เนื้อหารายการจึงควรมีเหตุผลมากขึ้น ควรมีการแนะนำให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนและวางตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคม" เมื่อพิจารณาจากแนวความคิดนี้จะเห็นได้ว่ารายการที่มีการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพในลักษณะการบรรยายและการสนทนาี้ เหมาะสมกับเด็กวัย 9-12 ปี เพราะเด็กวัยนี้มีประสบการณ์กว้างขวางพอที่จะคิดพิจารณาและตีความหมายของถ้อยคำที่นำเสนอผ่านทางสื่อโทรทัศน์ได้

4. พัฒนาการทางสังคม

เมื่อเด็กเจริญเติบโตพ้นจากวัยทารก เข้าสู่วัยเด็กตอนต้นเด็กจะเริ่มรู้จักคบเพื่อนและเล่นกับเพื่อนได้ดีขึ้น เป็นก้าวแรกสู่การปรับตัวเข้าสู่สังคมของเด็ก การปรับตัวของเด็กจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับกรอบมเลียงคู่ด้วย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีอิสระ จะมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าเด็กที่ถูกเข้มงวดอยู่ตลอดเวลา เด็กเริ่มรู้จักการแข่งขันกันเมื่ออายุประมาณ 4-5 ปี โดยเฉพาะการแข่งขันระหว่างกลุ่ม และในช่วงอายุประมาณ 6-7 ขวบ เด็กจะเริ่มรู้จักประพฤติตนตามความต้องการของสังคม (social needs) อีกด้วย เช่น การยอมรับฟังผู้อื่นและการให้ความช่วยเหลือ (ฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2533) จากแนวความคิดนี้เองที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมพบว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จำนวน 8 รายการที่ออกอากาศในปัจจุบันได้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาอื่นๆ ของรายการ ได้แก่ รายการ ผิงน้อยปี 15 โข่ว พบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมแทรกอยู่ในเนื้อหาเรื่องการรีไซเคิลคือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการช่วยกันแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง เพื่อช่วยลดปริมาณขยะในที่สาธารณะ เป็นการทบทวนประโยชน์ต่อสังคมโดยทางอ้อม เช่นเดียวกับรายการจิวแจ้วเจาะโลก และรายการหนูเทาได้ ทั้ง 2 รายการนี้มีการสอดแทรกเนื้อหาความรับผิดชอบต่อสังคมช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมเกือบทุกตอนที่ออกอากาศ โดยรายการจิวแจ้วเจาะโลก นำเสนอในช่วงวัยรุ่นวัยสร้างสรรค์และช่วงข่าวโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เนื้อหาในช่วงวัยรุ่นวัยสร้างสรรค์แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมของเด็กที่อุทิศตนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม ตัวอย่างเช่น การผลิตสารคดีเพื่อสิ่งแวดล้อมของพนันท์ คล้อยสวาท การอาสาสมัครทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของยุพดี ชินนะการเข้าร่วมโครงการคณิตศาสตร์โอลิมปิกของธนรัตน์ สิมะโรจน์ และการผลิตงานวรรณกรรมเยาวชน ของ กาญจนา เจริญจิตสวัสดิ์ เป็นต้น เช่นเดียวกับเนื้อหาในช่วงข่าวโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งได้นำเสนออย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงช่วงท้ายข่าว พิธีกรจะเชิญชวนให้ผู้ชมทางบ้านบริจาคสิ่งของและหนังสือให้แก่นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อแสดงความช่วยเหลือเกื้อกูลให้แก่ผู้อื่นในสังคม ทานองเดียวกับรายการหนูเทาได้ ซึ่งในช่วงแรกของรายการก่อนที่จะดำเนินการแข่งขันเกม พิธีกรจะชักชวนให้เด็กที่มาแข่งขันเกมและเด็กที่ชมรายการอยู่ที่บ้าน นำสิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่ใช้แล้วมามอบให้กับทางรายการ เพื่อที่จะนำไปมอบให้แก่เด็กที่ขาดแคลนต่อไป เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น และช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมตามความสามารถของตน หากเปรียบเทียบกันระหว่างรายการจิวแจ้วเจาะโลกและรายการ

หนูทำไ้จะพบว่าเป็นรายการที่มีรูปแบบต่างกันอย่างชัดเจน คือ รายการจิวแจ้วเจาะโลก มีรูปแบบรายการข่าว ส่วนรายการหนูทำไ้มีรูปแบบรายการเกมโชว์ หากแต่รายการทั้ง 2 รูปแบบนี้มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมคล้ายคลึงกัน คือปลุกฝังให้มีความเอื้อเพื่อเพื่อแม่แก่บุคคลอื่นในสังคม

รายการเล็กพริกขี้หนูซึ่งมีรูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศที่นำเสนอเรื่องราวของเด็กที่มีความสามารถเป็นหลัก ก็ยังมีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมโดยเสนอในลักษณะสอดแทรกอยู่ในบทสนทนาของพิธีกร ตัวอย่างเช่น

"...น้อง ๆ กลับไปทบทวนดูนะคะว่า ไ้ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวบ้างรีเปลา ถ้ายังละก็รีบทำซะตั้งแต่วันนี้นะคะ เพราะวันเวลาไม่มีวันจะย้อนกลับคืนมาได้คะ..."

เช่นเดียวกับรายการครอบครัว ซึ่งมีวิธีการนำเสนอรายการต่างจากรายการเล็กพริกขี้หนู แต่เนื้อหาของกรนำเสนอก็เพื่อปลุกฝังให้เด็กเป็นคนดีของครอบครัวและสังคมเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่าง บทสนทนาของจุฬาลอง ศรีเมือง ในรายการครอบครัว ดังนี้

"...หนู ๆ จ้าให้ดิฉันครับ รวมทั้งหนู ๆ ที่อยู่ทางบ้านด้วยเชื่อลุงเออะ ขยันแล้วก็ทำตามทีผู้ใหญ่ว่ากล่าวสั่งสอน หนูจะเป็นเด็กดีในวันนี้และก็เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า"

การปลุกฝังให้เด็กทำตัวดี เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้านั้นก็คือ การปลุกฝังให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมนั่นเอง

ที่กล่าวมานั้น เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมซึ่งรายการได้นำเสนอผ่านทางบทสนทนาและบทบรรยาย จากรายการรูปแบบรายการข่าว และรายการนิตยสารทางอากาศ นอกจากรายการทั้ง 2 ประเภทนี้แล้วรายการรูปแบบเกมโชว์คือ รายการหนูทำไ้ และรายการโลกของเด็ก ก็ยังปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม หากแต่เป็นในลักษณะของการแข่งขันเกม ในการเล่นเกมนี้ เด็กผู้แข่งขันต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของเกมที่ได้มีการวางไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว เป็นการฝึกฝนตนเองให้ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม ตัวอย่างเช่น ทีมใดกดไปไฟัดก่อนจึงจะมีสิทธิ์ตอบคำถาม และลักษณะการเล่นเป็นทีมนี้ทำให้เด็กรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น กฎกติกาที่มีการวางไว้ในรายการเกมโชว์คือ ทีมใดทำอะไรผิดน้อยกว่าก็ต้องยอมรับและเป็นผู้แพ้การแข่งขันไปในที่สุด เป็นการฝึกฝนให้เด็กเรียนรู้วิถีทางของสังคมที่ต้องพบกับความสมหวังและความผิดหวังควบคู่กันไปในชีวิต

จากการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม พบว่ามีการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาอื่นๆ ของรายการ โดยนำเสนอในลักษณะการสนทนาและการบรรยาย ส่วนการนำเสนอในลักษณะเกมโชว์เป็นการปลูกฝังการยอมรับกติกาของสังคมโดยทางอ้อม ให้เด็กค่อย ๆ ซึมซาบจากการสังเกตหลาย ๆ ครั้ง เพราะไม่ได้มีการบอกกล่าวผ่านทางภาษาโดยตรง แต่เด็กต้องสังเกตเองจากภาพที่ชมผ่านทางสื่อโทรทัศน์ ฉะนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพก็พอจะสรุปได้ว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพมากกว่าพัฒนาการทางสังคม เพราะถึงแม้ว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพจะนำเสนอในลักษณะที่เป็นนามธรรมต้องมีการตีความหมาย แต่ก็ยังได้นำเสนอผ่านทางภาษาพูด (วจนภาษา) ทุกครั้งไป ซึ่งหากจะมีการตีความหมายของเนื้อหาไปแล้ว การตีความหมายจากภาษาพูดโดยผ่านทางบทสนทนาและบทบรรยาย ประกอบกับการได้เห็นภาพที่เกี่ยวข้อง ย่อมจะมีการตีความได้ชัดเจนตรงกันมากกว่าการที่เด็กสังเกตจากภาพที่รับชมผ่านทางสื่อโทรทัศน์อย่างเดียว

จากแนวความคิดของจิวีรธรรม กินาวงศ์ที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า เด็กจะเริ่มรู้จักการแข่งขัน เมื่ออายุประมาณ 4-5 ขวบ และอายุประมาณ 6-7 ขวบ เด็กจะเริ่มประพฤติตนตามความต้องการของสังคม ประกอบกับแนวความคิดเรื่องรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ของ Schneider (1987) ที่กล่าวว่า ในวัย 10-12 ปี เด็กจะมีการเรียนรู้สมาคมกับบุคคลอื่นในกลุ่มสังคมและจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น เช่นเดียวกับแนวความคิดของจุมพล รอดคำดี ที่กล่าวถึงเด็กวัย 10-12 ปี ว่าจะมีความเข้าใจสังคมมากขึ้น อาจสรุปแนวความคิดของทั้ง 3 ท่านนี้ว่า รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมนี้ เหมาะสมกับเด็กวัย 4-12 ปี เพราะถึงแม้ว่าจะไม่มีการกล่าวถึงวัย 8-9 ปี แต่ด้วยนี้เป็นวัยคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กตอนกลางและวัยเด็กตอนปลาย ซึ่งมีจะพัฒนาการใกล้เคียงกันจึงสามารถรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเดียวกันได้

จากผลการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก จำนวน 8 รายการ ซึ่งเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเนื้อหาที่เน้นหนักพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีการเสนอมากที่สุด คือ พบว่านำเสนอทั้ง 8 รายการ และในส่วนของเวลาที่เหมาะสมนั้นพบว่า แต่ละรายการที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในวัยตั้งแต่ 3 ปีครึ่งถึง 12 ปี โดยนำเสนอเนื้อหา

ในลักษณะที่คละกันไป ไม่มีการแยกอย่างชัดเจนว่าต้องการเสนอเนื้อหาแบบนั้นเพื่อเด็กวัยใด ฉะนั้นในรายการหนึ่ง ๆ จึงมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัยผสมผสานกันไป

เนื้อหาที่พบรองลงมาคือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการร่างกาย และใน ส่วนเวลาที่เหมาะสมนั้น พบว่า แต่ละรายการที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในวัย 6-9 ปี เพราะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนทักษะของกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ในร่างกาย

เนื้อหาที่พบเป็นลำดับต่อมาคือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ และใน ส่วนเวลาที่เหมาะสมนั้น พบว่าแต่ละรายการที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพมีความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในวัย 9-12 ปี เพราะเด็กวัยนี้มีประสบการณ์ที่กว้างขวางมากพอที่จะคิดพิจารณาและตีความหมายทางถ้อยคำที่ผ่านของสื่อโทรทัศน์ได้

เนื้อหาที่พบเป็นลำดับสุดท้ายคือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม และใน ส่วนเวลาที่เหมาะสมนั้น พบว่าแต่ละรายการที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ในวัย 4-12 ปี เพราะการรู้จักสังคมของเด็กจะเริ่มตั้งแต่วัย 4 ปี และพัฒนาเรื่อยจนโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่

จากผลการศึกษาในบทนี้ พบรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก 3 รูปแบบ ได้แก่ รายการนิตยสารทางอากาศ รายการข่าว และรายการเกมโชว์ ในส่วนของวิธีการนำเสนอ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้น พบว่ามีเทคนิคการนำเสนอหลากหลาย ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การเล่านิทาน การตอบปัญหา การแสดงประกอบเพลง การสัมภาษณ์ การแสดงการปฏิบัติจริงและเกมโชว์ พร้อมทั้งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก พบว่า มีการนำเสนอเนื้อหาที่เน้นหนักพัฒนาการทางสติปัญญามากที่สุด รองลงมาคือ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ และพัฒนาการทางสังคม ตามลำดับ